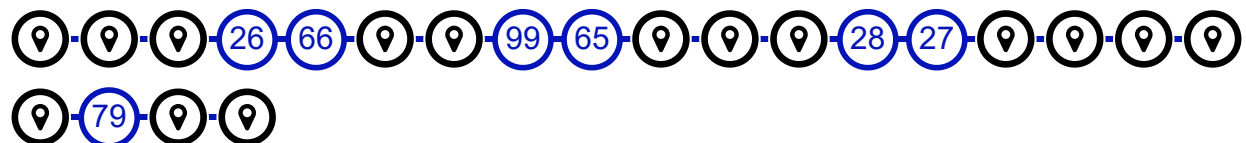

Kloostermoppenroute

Nederland | Groningen | Appingedam | 20,63 km (ongeveer 1:12 u) | Fietsroute 2006224

Kloostermoppenroute

Nederland | Groningen | Appingedam | 20,63 km (ongeveer 1:12 u) | Fietsroute 2006224

Veilig op pad

Onderstaande kaarten zijn te koop via de route.nl webshop.

Fietskaart 01. Groningen

€ 11.99 (1-5 dagen levertijd, gegarandeerd meest actuele kaart)

Een fietsroute langs wierden en kerken in Noordoost Groningen, samen met Wilte Mulder voor Tasmanroutes.nl gemaakt.

Na het vertrek van de Romeinen begin 5e eeuw uit Nederland, verdween ook de baksteenindustrie die de Romeinen hier hadden ontwikkeld. Er werd verder gebouwd met hout, riet, leem en zoden. In de loop van de middeleeuwen was er weer meer behoefte aan steen als bouw materiaal en werd leisteen en tufsteen uit de naburige landen gehaald. Tot de monniken in de kloosters in Noord-Nederland een bakproces ontwikkelden met de hier volop aanwezige klei en daarmee de zgn. 'kloostermoppen' bakten. Een toepasselijke naam voor de baksteen. Dat was rond de 12e eeuw. Voor het eerst in Friesland en later ook in de kuststreken in Groningen. De kloostermop had een behoorlijke afmeting van 35x16x10 cm, met een gewicht van ongeveer 10 kilo.

Naast het bakken hielden de monniken zich ook bezig met het ontwikkelen van primitieve dijkbouw en het ophogen van de woonplaatsen tot wierden (terpen in Friesland), als bescherming tegen het regelmatig onderlopen van het omringende land. Het waren de monniken uit de plaatselijke kloosters die het Groninger land in de loop van de tijd bewoonbaar hebben gemaakt.

Vanaf 1600 werden de meer dan dertig vervallen en verlaten kloosters in de provincie Groningen gebruikt als leveranciers van de kloostermoppen voor de bouw van nieuwe steenhuizen, boerderijen en borgen. Ook werden er dijken mee hersteld en wegen aangelegd. Er zijn nog een viertal restanten van kloostergebouwen over gebleven. Hiervan is het klooster gebouw in Ter Apel het meest compleet. De overige zijn te vinden in Aduard, Ten Boer en Thesinge.

De fietsroute leidt u langs een aantal middeleeuwse kerken die zijn opgebouwd of herbouwd met de zgn. kloostermoppen. De meeste staan op een wierde. Voor een bezoek is het soms nodig om even van de route af te wijken. Enkele kerken zijn geopend of

Aangeboden door

Abel Tasman

Praktische informatie

Dichtstbijzijnde locaties

VVV Appingedam

Oude Kerkstraat
9901JB Appingedam

 0596 62 03 00

 vvvappingedam@topvangroningen.nl
(<mailto:vvvappingedam@topvangroningen.nl>)

 <http://www.topvangroningen.nl>
(<http://www.topvangroningen.nl>)

Parkeerplaats

Burgemeester Hooft van
Iddekingesingel
9902CK Appingedam

appingedam

9901CS Appingedam

verwijzen naar een sleuteladres. In of bij de kerk wordt vaak meer gedetailleerde informatie gegeven.

Laat u verrassen door de eenvoud van de bouw van sommige kerken en de soms rijke interieurs en bijzondere orgels.

Beschrijving, beziens- en wetenswaardigheden

De route begint in hartje Appingedam, in de Wijkstraat bij de Nicolaïkerk. Tegenover de kerk vindt u het VVV kantoor en het museum 'Stad Appingedam'. Op de website 'tasmanroutes.nl' onder het kopje 'Aanlegplaatsen' wordt Appingedam nader beschreven.

Het oudste deel van de Nicolaïkerk stamt uit de 13e eeuw. Daarvoor heeft er vermoedelijk ook al een kerk gestaan. Er tegenaan gebouwd staat het Raadhuis uit 1630 in een laat-renaissance stijl. De kerk heeft in de loop der eeuwen vele vormen gekend. Van zaalkerk naar een kruiskerk eind 13e eeuw, in de 15e eeuw tot de huidige hallenkerk omgebouwd, en in de 16e eeuw aangevuld met aan de noordzijde de Jozefkapel en aan zuidzijde de Mariakapel.

De Reductie van Groningen in 1594 (overgang naar het Protestantisme) heeft het uiterlijk van de katholieke periode in de kerk doen verdwijnen en daarvoor in de

plaats kwamen een rijk besneden preekstoel, dooptuin en herenbanken. Tijdens de restauratie in de jaren vijftig van de vorige eeuw werden, na het verwijderen van de kalklagen in de gewelven, schitterende fresco's aangetroffen. De kerk heeft een prachtig Hinsz-orgel, welke onlangs is gerestaureerd. In de twee kapellen staan een tweetal koororgels van recentere datum.

In de naast de kerk gelegen toren uit 1835 bevindt zich naast drie luidklokken ook een beiaard met 51 klokken. Deze bevond zich ook al in de eerdere toren die door bouwvalligheid moest worden afgebroken. De eerste klokken zijn van de hand van de klokkengieter François Simon uit 1620.

Met de kerk aan uw linkerhand rijdt u de Wijkstraat uit en slaat u rechtsaf de Kniestraat in. U rijdt rechtdoor over het Damsterdiep. Rechts, boven het water zijn de beroemde 'hangende keukens van Appingedam' te zien. Daarna gaat u linksaf de Corn. Albertsstraat in. Op het eind gaat u linksaf de Fivelkade langs het diep op. Bij fietsknooppunt 26 vervolgt de route, steeds langs het water, naar punt 66.

Vlak voor knooppunt 66 passeert u aan de rechterkant Museum Möhlmann, een museum voor realistische en figuratieve kunst. Zeer de moeite waard.

De route vervolgt richting knooppunt 81. In Tjamsweerd komt u langs de kerk. (Om bij de kerk te komen moet u even van de route af, na de rotonde linksaf het Dominee Sijperdapad op.) De kerk werd op last van Unico Ripperda, als collator van de kerk, gebouwd in 1538, nadat de vorige rond 1140 gebouwde kerk was verwoest door de soldaten van de Hertog van Gelre. De fraaie

Scan mij

met de route.nl app en de route wordt geopend op je smartphone. Heb je de app nog niet? Ga dan naar: www.route.nl/app/download

toren werd in opdracht van Margaretha Bouwina Rengers van het Huis te Farmsum gebouwd in 1776. De kerk en toren hebben in 2016 nog een grondige restauratie ondergaan. Achter de pleisterlaag aan de buitenkant gaan muren schuil met kloostermoppen.

Het interieur van de kerk heeft een fraaie betimmering en twee herenbanken met de wapens van de families Ripperda en Rengers. Het orgel is van de hand van de orgelbouwer van Oeckelen en werd geschonken door de adellijke familie Alberda van Ekenstein. Zij bewoonden de borg Ekenstein aan het Damsterdiep, niet ver van de kerk. Deze borg is nu in gebruik als hotel-restaurant. Aan de westkant van de wierde bevindt zich een armenhuis uit 1873. Op het kerkhof rond de kerk staat een monumentale grafkelder van de familie Alberda van Ekenstein.

De route vervolgt over de Tjamweesterweg die verderop Damsterweg genoemd wordt. Na de spoorwegovergang volgt u deze weg richting Oosterwijtwerd en knooppunt 99.

U moet even van de route af en het dorp in om de Mariakerk van Oosterwijtwerd te bekijken. Deze romaanse is één van de oudste bakstenen kerken van de provincie Groningen, dateert waarschijnlijk uit de 12e eeuw en staat midden in het dorp op een wierde. De laatste restauratie van het interieur is van 2015. Na het instorten van de losse klokkentoren is er rond 1665 een dakruiter geplaatst op de kerk, waarop een windvaan staat van de adellijke familie Ripperda. Deze waren de collator van de kerk en hadden in Oosterwijtwerd hun borg. De kerk is nog helemaal oorspronkelijk en is nu eigendom van de Stichting Oude Groninger Kerken. Deze stichting bezit ondertussen vele oude kerken, torens en begraafplaatsen en zorgt voor het beheer. In het interieur staat een herenbank en hangt een rouwbord van Carol Victor Ripperda uit de 17e eeuw. Het oorspronkelijke kabinetorgel van de befaamde orgelbouwer Christian Müller werd na veel wijzigingen uiteindelijk omgebouwd tot kerkorgel voor de Mariakerk en heeft van orgelbouwer de Graaf in 1996 een opknapbeurt gekregen.

Terug op de route gaat u via de Schoolweg naar punt 99 en bij knooppunt 65 rechtsaf over de Dieftilweg naar Leermens. Via de Wierdeweg komt u bij de Donatuskerk, genoemd naar de heilige Donatus van Arezzo, op één van de hoogste wierden in Groningen. De ringweg langs de voet van de wierde, te bereiken langs het Kerkpad, nodigt uit tot een korte wandeling.

De bouw van de Donatuskerk begon in 1055 en het bouw materiaal bestaat uit tufsteen en kloostermoppen. De zijmuren bestaan nog uit de oorspronkelijke tufsteen. Het is een romano-gotisch gebouw. Op de kerk staat nu een dakruiter. Eerder stonden op het westwerk twee torenspitsen die staan afgebeeld op een avondmaalschaal uit 1653, geëts door Cornelis Pieters. Het interieur van de kerk is rijk versierd met schilderijen en het gewelf in het koor is voorzien van een gevarieerd metsel mozaïek, met in het midden een rozet met het Lam Gods en eromheen de vier evangelisten. Onder het koor is een crypte die waarschijnlijk toebehoorde aan de heren van de borg Bolsiersema in Leermens.

Onder de 17e eeuwse preekstoel zit een luik naar een kelder die in de Tweede Wereldoorlog dienst deed als onderkomen voor onderduikers. Door een brand in 1957 werd het Van Oeckelen orgel uit 1873 verwoest. Pas in 1964 kwam een Van Vulpen orgel gereed.

Na het bekijken van de Donatuskerk gaat u rechtdoor naar de voet van de wierde en dan rechtsaf de Tuindersweg op. Bij de tweede afslag gaat u linksaf de Kapslaan in. Die blijft u volgen tot voorbij de hoogspanningsleiding. Daar gaat de laan over in het Leermstermeedenpad. Het pad voert met een 'hoogholtje' over de Godlinzermaar en dan via de Kloosterweg en het gehucht Arwerd naar Krewerd. Misschien tijd om even uit te rusten in de theeschenkerij 'Het Pronkje' aan de Pastorieweg.

De Mariakerk in Krewerd werd aan het eind van de 13e eeuw gebouwd volgens een opgetekende bouwgeschiedenis in de 'Kroniek van Klooster Bloemhof Wittewierum' van Abt Emo uit de 13e eeuw. Het is een romano-gotische kerk met een toren uit 1400 in gotische stijl. De oude luidklok werd in 1943 door de Duitse bezetter uit de toren gehaald en helaas omgesmolten ten behoeve van oorlogsmateriaal. Het interieur van de kerk bevat een herenbank van het adellijk geslacht Ripperda, dat, net als in meerdere kerken op deze route, het collatierecht heeft gehad. Dat betekende dat zij o.a. het recht hadden tot de benoeming van de predikanten. Het is zeer waarschijnlijk dat ze op grond van een valse oorkonde aan de rechten zijn gekomen. In de kerk staat op het stenen oksaal het één na oudste bespeelbare orgel van Nederland. De voorkant van het orgel geeft de indruk dat er veel pijpen zijn te zien, maar deze zijn voor een deel geschilderd op de luiken aan weerszijden. De kerk heeft twee prachtige romano-gotische gewelven met ronde ribben en een sluitring met rozet. De kerk wordt niet meer gebruikt voor de zondagse Erediensten, maar wordt door een eigen organisatie in het dorp, Stichting Krewerd op de Kaart, voor allerlei culturele activiteiten aangewend. Daarom is er onlangs nog door de huidige eigenaar, de Stichting Oude Groninger Kerken, geïnvesteerd in de aanleg van riolering voor de inbouw van een toilet en een keuken.

Via de Holwierderweg vervolgt de route naar knooppunt 27. Daar rechtdoor naar Holwierde. Na de grote bocht naar links verandert de naam van de weg in 'Krewerderweg'. Die voert onder de rijksweg door en komt in Holwierde uit op de hoofdweg. Daar gaat u linksaf.

Aan de rechterkant komt u langs de aan de heilige Nicolaas gewijde kerk van Holwierde. Dit is één van de oudste kerken in de provincie Groningen. De kerk wordt eveneens genoemd in de Kroniek van Klooster Bloemhof Wittewierum van Abt Emo. De kerk ligt hoog op de wierde van het dorp. Oorspronkelijk opgebouwd uit tufsteen, waarvan nog veel restanten over zijn. Over de ontstaansgeschiedenis is niet veel bekend. De kerk werd in de 14e eeuw uitgebreid met een transept, wat de kerk een kruisvorm geeft. Ook werd een oksaal toegevoegd als een balkon voor het orgel en geplaatst voor het koor van de kerk. De kerk had

oorspronkelijk een zogenaamde Juffertoren zoals er ook één heeft gestaan in Godlinze en nu nog staan in Onstwedde en in Schildwolde. De Juffertoren in Holwierde stortte in 1836 in. De torens kenmerken zich door een gemetselde spits. In de kerk staan een aantal sarcofaagdeksels en interessante grafzerken opgesteld. De kerk is bij de bevrijding in 1945 zwaar beschadigd, maar is snel daarna weer opgebouwd naar zijn huidige staat. Ook het monumentale orgel werd vernield, maar gerestaureerd en is nu geplaatst aan de westkant van de kerk.

Via de Hoofdweg gaat de route verder tot een y-vormige driesprong. Daar gaat u links de Nansumerweg op. Na een paar honderd meter bij de volgende driesprong rechts aan houden naar Nansum. Op de haakse kruising volgt u rechtsaf de Nansumerweg. De route gaat nu richting Marsum. (Links, voorbij de kruising met de rijksweg ligt het dorp Nansum.) Bij de volgende driesprong gaat u rechtsaf de Marsumerweg op. Op een gegeven moment gaat de weg over in verhard pad, rechtdoor naar Marsum. Aan weerskanten van Marsumerweg zijn bunkers te zien. Dit zijn de in 1964 verlaten onderdelen van het Navigatiestation Groningen van de Koninklijke Luchtmacht.

Marsum heeft een beschermd dorpsgezicht. Het dorp zelf is in de Franse tijd tijdens het beleg van Delfzijl van 1813-1814 bijna volledig verwoest. De wierde waar de kerk op staat in begin 20e eeuw grotendeels afgegraven. De Mauritiuskerk van Marsum is een van de fraaiste middeleeuwse kerken van Groningen.

Na Marsum voert de route via de Holwierderweg en de Fivelweg terug naar Appingedam, naar knooppunt 79. Volg vanaf dat knooppunt de route door Appingedam naar knooppunt 77. Maar op de kruising met de Wijkstraat (een haakse driesprong) gaat u rechtsaf, in plaats van linksaf. Zo komt u terug bij het beginpunt van de fietsroute.

Routebeschrijving

#	Beschrijving	Afstand	Tijd
	Wijkstraat, 9901AE, Appingedam, Groningen, Nederland	0.00 km	0:00
	Volg de weg 51 m	0.05 km	0:00
	Wijkstraat, 9901AE, Appingedam, Groningen, Nederland	0.05 km	0:00
	Volg de weg 1 m	0.05 km	0:00
	Ga een scherpe bocht rechtsaf en volg deze weg 125 m	0.18 km	0:00

#	Beschrijving	Afstand	Tijd
	Gouden Pand, 9901EH, Appingedam, Groningen, Nederland	0.18 km	0:00
	Volg de weg 3 m	0.18 km	0:00
	Ga linksaf en volg deze weg 191 m	0.37 km	0:01
	Houd links aan en volg deze weg 76 m	0.44 km	0:01
	Houd links aan en volg deze weg 174 m	0.62 km	0:02
	26 (Westersingel, 9901GJ, Appingedam, Groningen, Nederland)	0.62 km	0:02
	66 (Groningen, 9901 GK, Appingedam, Groningen, Nederland)	1.60 km	0:05
	Volg de weg 23 m	1.62 km	0:05
	Houd rechts aan en volg deze weg 209 m	1.83 km	0:06
	Ga rechtsaf en volg deze weg 969 m	2.80 km	0:09
	Damsterweg, 9901TB, Loppersum, Groningen, Nederland	2.80 km	0:09
	Volg de weg 2.0 km	4.84 km	0:17
	Driesprong, 9911PA, Loppersum, Groningen, Nederland	4.84 km	0:17
	Volg de weg 10 m	4.85 km	0:17
	Ga linksaf en volg deze weg 354 m	5.20 km	0:18
	99 (Schoolweg, 9911PA, Oosterwijtwerd, Groningen, Nederland)	5.20 km	0:18
	65 (Groningen, 9911PA, Oosterwijtwerd, Groningen, Nederland)	5.59 km	0:19
	Volg de weg 3 m	5.59 km	0:19
	Ga linksaf en volg deze weg 1.4 km	6.97 km	0:24

#	Beschrijving	Afstand	Tijd
	Wierdeweg, 9912PD, Loppersum, Groningen, Nederland	6.97 km	0:24
	Volg de weg 43 m	7.01 km	0:24
	Ga een scherpe bocht rechtsaf en volg deze weg 219 m	7.23 km	0:25
	Kapslaan, 9912PG, Loppersum, Groningen, Nederland	7.24 km	0:25
	Ga rechtsaf en volg deze weg 1.9 km	9.17 km	0:32
	Ga linksaf en volg deze weg 2 m	9.18 km	0:32
	Leemstermeedenpad, 9911TD, Loppersum, Groningen, Nederland	9.18 km	0:32
	Volg de weg 976 m	10.15 km	0:35
	28 (Kloosterweg, 9904PC, Krewerd, Groningen, Nederland)	10.15 km	0:35
	27 (Groningen, 9904PB, Krewerd, Groningen, Nederland)	11.65 km	0:41
	Volg de weg 6 m	11.66 km	0:41
	Ga rechtsaf en volg deze weg 1.6 km	13.23 km	0:46
	Ga rechtsaf en volg deze weg 317 m	13.54 km	0:47
	Ga rechtsaf en volg deze weg 23 m	13.57 km	0:47
	Hoofdweg, 9905PA, Delfzijl, Groningen, Nederland	13.57 km	0:47
	Ga rechtsaf en volg deze weg 1.1 km	14.69 km	0:51
	Ga rechtsaf en volg deze weg 5 m	14.70 km	0:51
	Nansumerweg, 9905TD, Delfzijl, Groningen, Nederland	14.70 km	0:51
	Volg de weg 508 m	15.21 km	0:53

#	Beschrijving	Afstand	Tijd
	Ga linksaf en volg deze weg 19 m	15.22 km	0:53
	Nansumerweg, 9905TG, Delfzijl, Groningen, Nederland	15.22 km	0:53
	Ga linksaf en volg deze weg 1.8 km	17.06 km	1:00
	9901TP, Appingedam, Groningen, Nederland	17.07 km	1:00
	Ga linksaf en volg deze weg 507 m	17.58 km	1:02
	Ga rechtsaf en volg deze weg 44 m	17.62 km	1:02
	Ga linksaf en volg deze weg 143 m	17.76 km	1:02
	Holwierderweg, 9901TM, Appingedam, Groningen, Nederland	17.76 km	1:02
	Volg de weg 10 m	17.77 km	1:02
	Ga linksaf en volg deze weg 809 m	18.58 km	1:05
	Houd links aan en volg deze weg 625 m	19.21 km	1:07
	Ga rechtsaf en volg deze weg 13 m	19.22 km	1:07
	Ga linksaf en volg deze weg 78 m	19.30 km	1:08
	79 (9901CT, Appingedam, Groningen, Nederland)	19.30 km	1:08
	Ga rechtsaf en volg deze weg 408 m	19.70 km	1:09
	Ga linksaf en volg deze weg 279 m	19.98 km	1:10
	Ga linksaf en volg deze weg 333 m	20.31 km	1:11
	Ga linksaf en volg deze weg 2 m	20.32 km	1:11

#	Beschrijving	Afstand	Tijd
	nefertari, 9901AG, Appingedam, Groningen, Nederland	20.53 km	1:12
	Wijkstraat, 9901AE, Appingedam, Groningen, Nederland	20.53 km	1:12

[Route.nl](#) wenst je veel fietsplezier.

Graag zien we je terug voor één van onze andere 191832 gratis routes op onze site!